

Другої світової війни згоріла верхня частина купола і покрівля. З 1947 по 1957 роки був відновлений зовнішній вигляд архітектурного пам'ятника і розібрана дзвіниця [6].

Цікавий факт. У Катерининській церкві зберігаються мощі преподобного Меркурія Брігінського (світське ім'я – Максим Матвієнко). Він був священиком в селі Бригинці на Чернігівщині. Його молитви зцілювали хворих. Він зазнав репресій радянської влади. 7 грудня, в день пам'яті святого, віруючі збираються в Катерининській церкві, щоб вшанувати його молитвою і доторкнутися до його кісток [7].

Загалом ми дізналися цікаві факти про незвичайну історію Чернігова і його архітектури. Поглибилися у минуле та дізналися особливості будівництва деяких архітектурних ансамблів міста. Чернігів завжди відіграв важливу роль в культурному житті країни. Його декілька раз спалювали та захоплювали. Але він встояв й продовжує радувати чернігівців і туристів своїми архітектурними спорудами.

Список використаних джерел

1. <https://ru.m.wikipedia.org/wiki/%D0%A7%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%B3%D0%BE%D0%B2>
2. https://ru.m.wikipedia.org/wiki/%D0%A7%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%B3%D0%BE%D0%B2%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%B4%D0%B5%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B5%D1%86
3. <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/arhitektura/25285/>
4. <https://www.tuda-suda.by/countries/europe/ukraine/chernigov/spaso-preobrazhenskij-sobor#:~:text=%D0%A1%D0%BF%D0%B0%D1%81%D0%BE%2D%D0%9F%D1%80%D0%B5%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%B0%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9%20%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%80%20%D1%81%D0%BE%D1%85%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%BB%D1%81%D1%8F%20%D0%B4%D0%BE,%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BD%20%E2%80%94%20%2C4%20%D0%BC%D0%B5%D1%82%D1%80%D0%B0>
5. https://m.gorod.cn.ua/news_14901.html
6. <https://www.tuda-suda.by/countries/europe/ukraine/chernigov/cerkov-svyatoj-ekateriny>
7. https://md-ukraine.com/ru/object/detail/8140_ekaterininskaa-cerkov.html

Сорока А. В., здобувачка вищої освіти 1 курсу, група ЕК-201

Науковий керівник – **Колеватов О. О.**, к.і.н., доцент

Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

БАХМАЧ У РОКИ РЕВОЛЮЦІЇ 1917-1921 РР.

Історичний шлях розвитку України й української державності надзвичайно складний і тернистий. Державотворчі процеси в Україні мають свої багатовікові корені й продовжуються досі. Проте в різні історичні епохи вони мали характерні властивості, які слід враховувати на сучасному етапі. Зокрема значний інтерес представляють особливості державного будівництва за часів Центральної Ради, Гетьманату, Директорії та радянської влади в Україні.

Збираючи різноманітні матеріали, документи і спогади, ми звернули увагу на те, що державотворчі процеси 1917-1921 рр. не досконало досліджені на території нашого краю. Тому ми й вирішили зупинитися на цій проблемі.

Напередодні 1917 року Бахмач, хоч і називався «містечком», мало чим відрізнявся від села. Безладно розкидані вбогі хатинки під солом'яним дахом, вузькі, криві, не бруковані вулиці, невилазна грязюка восени та весною, пилюка влітку визначили обличчя містечка залізничників. Населення Бахмача в 1917 році становило 7388 чоловік [1; с. 136].

Перемогу Лютневої революції більшість Бахмача зустріла з великою радістю. Тож, одержавши звістку про революцію в Петрограді, багато мешканців міста вийшли на демонстрацію зі співами «Інтернаціоналу», «Марсельези», «Варшав'янки» та інших революційних пісень. У цей же час на Бахмаччині виникають і нові органи влади. Так, вже з березня 1917 року була організаційно оформлена Конотопська організація РСДРП (б), яка вже до 1 травня зросла до 250 чоловік. До її складу входили й більшовики Бахмача. На початку квітня створена більшовицька організація й на Бахмацькому вузлі [2].

Та все ж, є незаперечні дані, що більшовики не користувалися підтримкою більшості населення нашого краю. Про це, приміром, свідчить протокол зборів Конотопської Міської Думи від 2 (15) листопада 1917 року, в яких брали участь і гласні (депутати) від Бахмацької волості. Ці збори розглядали питання щодо ставлення до більшовицького перевороту, що стався в Петрограді. У протоколі зазначено, що Міська Дума визнає владу Центральної Ради в Україні й не приймає більшовицьких резолюцій.

Але все-таки, більшовикам вдалось 10 (17 листопада) захопити владу в Бахмачі. Більшовицька група, очолювана столяром депо Д.Л.Ковальовим, учителем К.П.Танчером й телеграфістом Ф.П.Шевелою, згуртувала революційно-налаштованих залізничників і робітників [1; с. 136].

Захопивши столичний Київ, синьожупанники (українські підрозділи, сформовані з військовополонених російської армії, яких утримували в концтаборах Німеччини, що висловили бажання служити Україні) на початку грудня 1917 року окупували Бахмач, де розташувалися зі штабом у семирічній школі. Солдатів розквартирували навколо залізничного вузла по хатах господарів. Під командуванням офіцерів солдати виїздили у сусідні села наводити свої порядки. На залізниці вони встановили свої порядки й не пропускали ешелонів з радянськими військами, що їхали на Дон для боротьби з Каледіним, який був союзником військ Центральної Ради. До речі, після вигнання синьожупанників з Бахмача, декілька солдатів – наших земляків, залишилися вдома й ще довго носили сині жупани (Іван Павлович Пиріг та інші) [3].

Влада Центральної Ради в Бахмачі теж довго не протрималась. Зі сходу та півночі в наш край рушили війська М.Муравйова, який очолював більшовицькі частини, командував червоними військами в бою під Крутами. 27 січня 1918 року в місто увірвалися війська Муравйова та влаштували криваві розправи. До нашого часу збереглися спогади очевидців тих подій. Так, старожил нашого міста, ветеран війни та праці М.Є.Лященко у своїх спогадах стверджував, що тоді, в січні 1918 року, в Бахмачі на кошелевому кладовищі розстріляли 18 полонених захисників Центральної Ради [2].

Згідно з рішеннями повітового з'їзду Рад у Бахмачі створюється ревком на чолі з більшовиком Є.Вовком. Також 10 лютого 1918 року відбувся волосний з'їзд Рад. Рішення цього з'їзду, як єдиного органу представницької влади в місті, стають обов'язковими для виконання. З цього часу в Бахмачі повним ходом розпочалися соціально-економічні перетворення, які повністю відповідали програмі більшовицької партії. Так, була проведена повна конфіскація поміщицьких земель та націоналізація всіх промислових підприємств [4].

До нашого часу збереглися спогади учасників цих подій, частина з яких щиро повірила більшовикам. До таких належав і наш земляк, учасник революційних подій в Петрограді, С.Іванько. Він згадував: «... У Бахмачі теж йшла революція. Біднота конфіскувала майно поміщика Астафєва, маєток якого був розташований на місці нинішнього Жовтневого

відділення бурякорадгоспу. Ділили землю, посівний матеріал, худобу. Участь в цьому брав і я ...» [2].

27 січня 1918 року між Центральної Радою і Німецькою був підписаний договір, за яким фактичним господарем України стала кайзерівська Німеччина. 18 лютого 1918 року майже півмільйона німецька армія рушила в Україну. Загроза окупації повисла і над Бахмачем, де було створено Бахмацьку ділянку фронту. 18 березня 1918 року радянські війська залишили Бахмач [1; с. 136].

28-29 квітня 1918 року у приміщенні Київського цирку відбулися вибори, де гетьманом України був обраний отаман вільних козаків та земельний магнат Павло Скоропадський [5; с. 142]. Один з гетьманських полків був розміщений й у Бахмачі.

Улітку 1918 року почався масовий вивіз до Німеччини й Австро-Угорщини продуктів харчування. Ящики відвозилися до станції Бахмач-Київський, де вони заповнювалися пташиними тушками і відправлялися до Німеччини через станцію Бахмач-Гомельський [2].

У ніч з 13 на 14 листопада було утворено Директорію. Директорія оголосила війну Радянській Росії. Тим часом німецькі війська похапцем залишили Україну, велика частина ешелонів з кайзерівськими солдатами проходила через Бахмач у бік Гомеля. Робітник вагонного депо С. Верещака в одного з таких ешелонів зміг відчепити 2 задніх вагони. Коли відкрили перший – побачили липові бочки з медом, а коли другий – повний вагон сувоїв чорного сатину. Другого дня все було поділено серед залізничних робітників та службовців: кожному дісталось майже по відру меду й по великому шматку чорного сатину [4].

У другій половині листопада радянські війська перейшли у наступ. Життя на Бахмацькому залізничному вузлі почало входити у нормальне русло. Улітку 1919 року короткочасне мирне життя було порушено – з півдня наступали денікінці. Почалася евакуація. У Бахмач денікінці зайшли 27 серпня 1919 року [1; с. 137]. Почалися найтяжчі дні громадянської війни. Білогвардійці заборонили українську мову, видавництво українських газет й журналів, а у великих містах позакривали вищі і середні навчальні заклади.

19 листопада 1919 року частина 60-ї стрілецької дивізії визволили Бахмач. Громадянська війна ще тривала на теренах України до початку 1920 року, а в Бахмачі вже розпочався відбудовний період.

Великої шкоди завдала громадянська війна Бахмачу. За умов, коли всі політичні опоненти були усунені силою зброї, боротьбу бахмачан за відбудову зруйнованого війною господарства могли очолити лише більшовики. Весною 1920 року вони проводять низку організаційних заходів. У цей час, приміром, відновлює свою діяльність партійний осередок залізничників [6; с. 43].

Воєнні дії на Бахмаччині не припинялися протягом 1917-1921 років. За цей час у Бахмачі періодично хазяйнували німецькі окупанти, денікінці, знову поверталися більшовики. Усі політичні сили діяли кривавими, насильницькими методами. Найважливішим в історичному значенні української революції було те, що вона активізувала процеси формування модерної української політичної нації та відновила традиції української державності.

Список використаних джерел

1. Історія міст і сіл Української РСР. Чернігівська обл. К.: Головна редакція УРЕ АН УРСР, 1972. 697 с.
2. Погорілий І.А. Чернігівщина: віхи історії // Голос Присеймів'я (Бахмач). 2002. № 13.
3. Виноградов М.М. Бахмач у 1917 році // Порадник. 14 серпня. Бахмач. 2008. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://poradnik.org.ua/category/21-regional/470>

4. Виноградов М.М. Бахмач у 1919 році // Порадник. 23 жовтня. Бахмач. 2008. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://poradnik.org.ua/category/21-regional/535>
 5. Довідник з історії України. К.: Генеза, 2001. 903 с.
 6. Чернігівщина. Енциклопедичний довідник. К.: «Головна редакція Української радянської енциклопедії» ім. М.П. Бажана, 1990. 1007 с.
-

Лапа А. С., здобувач вищої освіти 1 курсу, група ФАМ -201
Науковий керівник – **Мельник О. Є.**, к.філос.н., доцент
Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

МЕНТАЛЬНІ РИСИ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

«Ментальність» чи «менталітет» (з лат. mentalis) як «розумовий» і може бути визначений як спосіб мислення і поведінки нації чи людини, який спирається не тільки на свідомість, але й на глибинні, підсвідомі архетипи національної культури. Отже, менталітет визначає, насамперед, те, чим одна нація чи людина відрізняється від іншої. Як науковий термін слово вперше було вжито в середині 19 ст. в англійській мові (mentality), потім перейшло у французьку і поширилось по всьому світу [3].

Тема української ментальності завжди цікавила науковців, зокрема першими хто звернувся до цієї проблематики, вважаю, були Микола Костомаров (1817-1885 рр.) «Дві руські народності», Володимир Антонович (1834-1908 рр.) «Три національні типи народні» та Дмитро Чижевський (1894-1977 рр.) [5].

На сучасному етапі ментальність та національна ідея стали об'єктами дослідження таких вчених, як І. Бичко, П. Гнатенко, І. Грабовська, П. Кравченко, О. Лісеєнко та ін. Спільним моментом поглядів вітчизняних вчених є акцентування зв'язку поняття ментальність із поняттям душі народу та її складовими: психічними характеристиками, волею, розумом. Як пише Г. Лозко, ментальністю сьогодні прийнято називати, власне, те, що можна вважати «духом народу» [7].

На думку П. Леньо, виділяють три основні компоненти, які складають систему ментальності: емотивний (емоції, переживання), когнітивний (пізнавальний), конативний (поведінковий) [2].

Дослідники М. Костомаров, В. Липинський, Д. Чижевський схилялися до думки, що українцям властива така психологічна риса, як інтровертованість, яка проявляється у втечі в різних формах від зовнішнього світу на самоту – ідеалізований, вигаданий міфічний світ, у якому тільки й відчуває себе цей дух цілком природно. Саме тому в українському суспільстві родина, найближча громада відігравали велику роль і мали особливу цінність. «До свого роду, хоч по горло в воду» – без родини не уявляв українець повноцінного, змістовного життя [7].

М'який клімат, родюча земля, багатство природних надр, водяних і лісових ресурсів позбавляли людей, які жили на території України, агресивності, прагнення до захоплення інших земель, жорстокості, сприяли утвердженню толерантності навіть до тих сусідів, які прийшли на їхню територію. Життя в щедрих природних умовах робило людей врівноваженими, звільняло від необхідності побудови суспільства на принципах жорстокої нормативності, авторитарності, виключало постійну запеклу боротьбу за розширення власного господарства, не налаштовувало на зовнішню активність, а навпаки, формувало мрійливо-споглядальне ставлення до світу. Водночас вельми сприятливі можливості